

Vrienden voor het leven

vrienden van
expertisecentrum
euthanasie

No. 25, oktober 2026

Koninklijke onderscheiding

Constance de Vries,
arts Expertisecentrum Euthanasie

Vrienden steunen onderzoek

SUNSET-onderzoek naar euthanasie-
verzoeken bij psychisch lijden

Vriendenbijeenkomst Den Haag

11 november 2026: een
bijeenkomst voor naasten

‘Samen
kunnen we
er nóg beter
voor de
patiënten zijn’

Consulent euthanasie Clemens Ruland over
de waarde van laagdrempelige hulp aan artsen
bij euthanasieverzoeken van hun patiënten.

Het verschil maken voor mensen die
ondraaglijk en uitzichtloos lijden: het
is de grote drijfveer van Clemens Ruland
(62), sinds tien jaar ambulant verpleeg-
kundige bij Expertisecentrum Euthanasie.
Patiënten varen wel bij zijn expertise, net
als de huisartsen en zorginstellingen die
hij bijstaat in de rol van (vaste) consulent.

De dood loopt als een rode draad door de
verpleegkundigeloopbaan van Clemens Ruland.
Al jong werd hij geconfronteerd met situaties
waarin hij zich machteloos voelde. “Op mijn acht-
tiende werkte ik in een instelling voor zwakzinnigen,
toen een man van tweeënvijftig in mijn armen
overleed. Hij verslikte zich in een hap gemalen
macaroni en ging dood in verzet tegen zijn leef-
omstandigheden, zo voelde ik dat. Het maakte
diepe indruk op mij dat ik er niet voor hem kon zijn.”
Dezelfde machteloosheid voelde Clemens toen
hij in de jaren negentig op de afdeling bij een
ziekenhuis werkte. “Er was nog geen behandeling,
patiënten vielen bij bosjes om, op een onwaardige
manier. Degenen die actief hun lijden wilden
stoppen, waren aangewezen op de illegaliteit.
Zoiets gun je niemand, maar wat kon ik doen?”

Verskil maken

Die ervaringen maakten diepe indruk en vormden
uiteindelijk zijn geloof in het recht op zelfbeschik-
king. Toen Clemens jaren later een documentaire
zag over het expertisecentrum, wist hij direct dat
hij er wilde werken. In 2016 begon hij als ambulant
verpleegkundige. De eerste patiënt bij wie hij
betrokken was bij de euthanasie, zal hij nooit
vergeten. “Het was een oudere vrouw die verdrong
in haar vocht, ze wilde en kon niet meer verder
leven. Dankzij onze hulp is ze waardig overleden.
In mijn vierenvertig jaar in de zorg is dit de meest
bevredigende baan die ik heb gehad, hoe gek dat
misschien ook klinkt. Mensen zijn zo dankbaar →

→ dat ze gehoord en gezien worden.” Clemens raakte betrokken bij steeds complexere euthanasieverzoeken, zoals bij dementie, psychisch lijden of ingewikkelde familiesituaties. “Een meneer, erg moeilijk in de omgang, was vastbesloten zijn kind buiten zijn euthanasietraject te houden, terwijl het doorgaans wenselijk is naasten bij het traject te betrekken en hun ruimte te geven om vragen te stellen. Het is een van onze taken om een patiënt daarvan bewust te maken en bij deze meneer leidde het er zelfs toe dat hij goed afscheid heeft kunnen nemen van zijn kind.” Dan blijkt hoe belangrijk ervaring, kennis en begeleiding zijn, aldus Clemens. “Het gaat niet alleen om de medische kant. Je moet ook begrijpen wie iemand is, hoe diens leven eruit heeft gezien en wat het lijden voor die persoon betekent.”

Niet alleen

Bij Expertisecentrum Euthanasie kunnen medewerkers altijd op collega's terugvallen. Artsen en verpleegkundigen werken in duo's en beschikken over gespecialiseerde kennis binnen de organisatie. Voor huisartsen ligt dat anders. “Zij hebben de luxe van ruggespraak niet. Een huisarts begeleidt een patiënt met een euthanasieverzoek vaak naast een drukke praktijk. Dan is het prettig als iemand kan meedenken. Niet omdat de huisarts niet deskundig is, maar omdat euthanasiezorg specifieke kennis en ervaring vraagt.” Daarom ondersteunt Clemens als consulent zorgverleners bij euthanasievraagstukken. Dat varieert van een korte telefonische vraag tot begeleiding van een volledig traject. “Vaak gaat het om praktische of inhoudelijke punten. Doe ik het goed? Zie ik iets over het hoofd? Hoe moet ik deze situatie beoordelen? Soms helpt het al als iemand even meekijkt of bevestigt dat je op de goede weg bent.” Ook kunnen consulenten een rol spelen bij het voeren van gesprekken met patiënten en hun naasten. “Huisartsen zijn het niet altijd gewend om de verschillende dimensies van het lijden in kaart te brengen. Wat is iemand kwijtgeraakt? Hoe ziet diegene de toekomst? Dat zijn vragen die helpen om een verzoek in de context van iemands leven te begrijpen.”

Zorgverleners weten de consulenten euthanasie steeds beter te vinden. Patiënten plukken hier de vruchten van. Clemens: “Voor patiënten is hun huisarts een vertrouwd gezicht, zij hebben een band van jaren opgebouwd. Daarom worden zij het liefst binnen die behandelrelatie geholpen.” Een consulent kan patiënten helpen om goed geïnformeerde keuzes te maken. “Ik merk dat artsen én patiënten behoefte hebben aan laagdrempelige gesprekken over de wet, de procedures en de mogelijkheden.

‘Ik merk dat artsen én patiënten behoefte hebben aan laagdrempelige gesprekken over de wet, procedures en mogelijkheden.’

Daardoor voelen mensen zich beter geïnformeerd en kunnen zij realistischere keuzes maken.” Niet iedere vraag om euthanasie leidt tot euthanasie. Soms ontstaat tijdens de gesprekken meer duidelijkheid over andere mogelijkheden, vertelt Clemens: “Onlangs koos een oncologische patiënt na uitgebreid onderzoek en overleg uiteindelijk voor palliatieve sedatie. Onze gesprekken helpen mensen hun opties te onderzoeken en regie te voeren met de juiste informatie.”

Drempel omlaag

In de praktijk merkte Clemens dat sommige huisartsen, gezondheidscentra en GGZ-instellingen steeds opnieuw contact opnamen. Zo ‘rolde’ hij als vanzelf in de rol van vaste consulent, een aanbod van het expertisecentrum dat in ontwikkeling is. “Onze ervaren artsen en verpleegkundigen worden als vast aanspreekpunt voor euthanasiezorg aan een zorgorganisatie verbonden. Dat verlaagt de drempel om ons te raadplegen enorm. Want als je elkaar kent, stel je gemakkelijker een vraag. Je hoeft niet steeds opnieuw uit te leggen wie je bent of in welke context je werkt.” De kracht van het vaste consulentschap zit volgens Clemens in continuïteit, vertrouwen en bereikbaarheid. Daardoor ontstaat een gezamenlijke taal en wordt euthanasiezorg beter ingebed binnen de zorginstelling. De grootste winst is er voor de patiënt, die profiteert van beter geïnformeerde zorgverleners, zorgvuldige begeleiding en de mogelijkheid om binnen de vertrouwde behandelrelatie met de eigen arts te blijven. Precies volgens de ambitie van Clemens: “Ons werk draait om menswaardigheid en zorg die aansluit bij wat iemand nodig heeft. Een vaste consulent helpt om die zorg dichterbij te brengen. Samen kunnen we er nog beter voor de patiënt zijn.” ■

‘Een steun voor de patiënt én voor mij.’

“Ik ben blij met de korte lijnen met Expertisecentrum Euthanasie, in mijn geval met Clemens, die als vaste consulent aan ons centrum verbonden is. Komt er een verzoek, dan is het erg fijn dat Clemens met zijn specifieke ervaring met me mee kan kijken als ik er gemengde gevoelens bij heb of de situatie complex is.”

“Ik herinner me een hoogbejaarde dame met voltooid levenproblematiek. Haar euthanasieverzoek was een brug te ver voor mij; ik kon het wel invoelen, maar vond het niet voldoen aan de zorgvuldigheidscriteria en aan mijn eigen ethiek. Clemens ging met me mee op huisbezoek en bracht veel gesprekservaring mee. Ik vond het heel lastig dat ik nee moest zeggen tegen de mevrouw en daarbij trouw te blijven aan mijn eigen gevoel. Maar het lukte Clemens om een nieuwe ingang bij haar te vinden en ook om andere opties onder de aandacht te brengen. Dat was

steunend voor mij en vooral steunend voor de patiënt: zij werd gezien en gehoord en voelde zich alsnog geholpen. Uiteindelijk heeft ze er voor gekozen om te stoppen met eten en drinken.”

“Het valt me op dat weinig mensen lijken te beseffen hoe zwaar euthanasieverzoeken kunnen drukken op een huisarts, zowel mentaal als in de uitvoering. Dan is het fijn om in de drukte van alledag te kunnen sparren met Clemens en mijn gedachten en gevoelens te ordenen. Ik heb al diverse collega's naar hem verwezen met patiënten bij wie lichamelijke en mentale problemen door elkaar lopen, zoals bij een combinatie van de ziekte van Parkinson en depressie. Met die complexe euthanasieverzoeken kan Clemens, die ook een achtergrond heeft als sociaal psychisch verpleegkundige, bij uitstek goed uit de voeten.”

Vrienden steunen SUNSET-onderzoek

Stichting Vrienden van Expertisecentrum Euthanasie draagt bij aan belangrijk wetenschappelijk onderzoek, het SUNSET-onderzoek. SUNSET staat voor *SU*icidality and *N*eeds among people *S*eeking *E*uthanasia based on *p*sychological suffering.

Dit wetenschappelijke onderzoek richt zich op mensen die vanwege psychisch lijden een euthanasieverzoek doen. De onderzoekers volgen hoe de doodswens van deze mensen zich ontwikkelt in de periode direct na een euthanasieverzoek, maar ook nadat het verzoek bijvoorbeeld in behandeling wordt genomen of wordt afgewezen. Ook wordt onderzocht hoe de ondersteuningsbehoeften van deze groep eruitzien. Met de verkregen kennis hopen de onderzoekers de ondersteuning van mensen die verzoeken om euthanasie te verbeteren en mogelijk suicide te helpen voorkomen.

In de afgelopen periode zijn er in het onderzoek grote stappen gezet. Zo kunnen inmiddels niet alleen aanvragers bij Expertisecentrum Euthanasie, maar ook

mensen die bij hun eigen behandelaar verzoeken om euthanasie aan de studie meedoen. Onlangs werd de 200ste deelnemer geïncorporeerd – een mijlpaal. Ook wordt, samen met aanvragers, naasten en professionals, hard gewerkt aan een online ondersteuningsaanbod.

De Vrienden steunen het SUNSET-onderzoek al vanaf de start en hebben ook voor de voortzetting ervan opnieuw financiële ondersteuning toegekend. Dankzij de verlenging kunnen onderzoekers deelnemers langer volgen, waardoor de waarde van het onderzoek verder wordt vergroot. Dankzij financiering van de Vrienden van EE loopt de SUNSET-studie tot en met 2027 door. Het onderzoek wordt uitgevoerd door Expertisecentrum Euthanasie en 113 Zelfmoordpreventie, in samenwerking met Amsterdam UMC.

Zodra er resultaten bekend zijn, delen we deze uiteraard ook in deze nieuwsbrief.

Lees meer over de studie via de QR-code of op www.113.nl/sunset

113
• • •

Vraag & Antwoord

Hoe wordt omgegaan met het betrekken van naasten (bijvoorbeeld familie) bij een euthanasietraject wanneer er geen contact is?

Naasten van een patiënt hebben geen zeggenschap over een euthanasieverzoek, ook niet als er sprake is van een vorm van toezicht. Alleen de patiënt zelf kan een verzoek tot euthanasie doen en daarover beslissen.

Tegelijkertijd vindt Expertisecentrum Euthanasie de betrokkenheid van naasten belangrijk; een euthanasietraject is een ingrijpende gebeurtenis. Daarom wordt, waar mogelijk en met toestemming van de patiënt, geprobeerd naasten bij het traject te betrekken of hen in ieder geval op de hoogte te stellen, zodat zij voorbereid zijn op het overlijden van de patiënt. Wanneer een patiënt nadrukkelijk niet wil dat naasten worden geïnformeerd, wordt dit altijd besproken. Het behandelteam moet zich zorgvuldig, gewetensvol en professioneel kunnen verhouden tot de situatie en de keuzes die daarin worden gemaakt. De patiënt is hierin leidend. Het behandelteam beslist of het de euthanasie kan uitvoeren.

foto: Maartje Geels

EE, MDO, AT ...

Leef mee met onze columnisten.

Deze keer: **Edwin Broerse**, ambulant arts / medisch manager bij Expertisecentrum Euthanasie

Het is misschien een manco van mij, maar ik heb weinig met afkortingen. In de gezondheidszorg wemelt het ervan. Cardiologen spannen wat mij betreft de kroon: hun jargon bevat per zin minstens één of twee afkortingen. Maar ook bij EE (Expertisecentrum Euthanasie) kunnen we er wat van.

De afkorting die wij waarschijnlijk het meest gebruiken is MDO (multidisciplinair overleg). En om het voor de argeloze lezer nog wat lastiger te maken, hebben wij een MDO VO (vragen oproepend) én een MDO NVO (niet vragen oproepend). Alle euthanasieverzoeken waarbij EE betrokken is, sluiten we af met een MDO.

Als het onderzoek van een AT (ambulant team), bestaande uit een arts en een verpleegkundige, geen vragen oproept, vraagt het team een MDO NVO aan. Deze vinden vier keer per week plaats. Dit is een eenvoudigere procedure waarbij het AT het MM (medisch management) vraagt het dossier schriftelijk te beoordelen, advies te geven en zo mogelijk akkoord te geven op de voorgestelde vervolgstap. De meer ingewikkelde trajecten bespreken we in een MDO VO, waar drie AT's gezamenlijk hun euthanasietraject bespreken. Deze vinden maximaal drie keer per week plaats.

Zij stellen voor om tot uitvoering over te gaan of het verzoek af te wijzen, of leggen een vraag over hun onderzoek voor. Dit overleg wordt gefaciliteerd door twee MM'ers (medisch managers) en gezamenlijk bespreken we de trajecten en komen we tot een eindoordeel. Bij ingewikkelde psychiatrische onderzoekstrajecten schuift ook een psychiater aan om aanvullend advies te geven. Waar nodig zijn ook andere deskundigen, zoals een medisch specialist, ethicus of in euthanasie gespecialiseerde jurist aanwezig.

Deze procedure bestaat al sinds de start van EE. We hebben haar in de loop van de jaren verfijnd, maar het principe is nog steeds hetzelfde. Het is een extra toetsingsvorm die niet door de WTL (Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding) wordt vereist, maar zich binnen EE in de praktijk heeft bewezen. We werken nauw samen om de euthanasieverzoeken van patiënten zo zorgvuldig mogelijk te onderzoeken en te toetsen aan de wettelijke zorgvuldigheidseisen.

Dat is mooi werk, soms ontroerend. Soms ook spannend. En ik ben blij dat ik daar als MM'er aan mee mag werken. Wie had gedacht dat er achter een paar letters zoveel zorgvuldigheid schuilgaat?

Koninklijke onderscheiding voor Constance de Vries

Een bijzondere erkenning voor Constance de Vries: op vrijdag 21 augustus werd zij benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Burgemeester Hans Verheijen van Sittard-Geleen reikte de koninklijke onderscheiding aan haar uit vanwege haar jarenlange inzet en expertise op het gebied van euthanasie.

Constance was huisarts en speelde een belangrijke rol in de ontwikkeling van euthanasiezorg, in het bijzonder bij mensen met dementie. Zij was vanaf de start betrokken bij Expertisecentrum Euthanasie. Ook nu is zij nog altijd actief als ambulant arts en consulent euthanasie en zet zij haar grote ervaring en deskundigheid in voor patiënten en collega-zorgverleners.

Burgemeester Verheijen benadrukte bij de uitreiking haar grote betekenis voor de medische praktijk: "Dankzij jouw inzet zijn richtlijnen, werkwijze en expertise ontwikkeld die artsen helpen om zorgvuldig en verantwoord om te gaan met uiterst complexe euthanasieverzoeken." Dat haar inzet ook voor patiënten en hun naasten veel heeft betekend, bleek uit de vele warme reacties na de uitreiking. Zo schreef de dochter van een overleden patiënt met dementie aan Constance: "Ik weet zeker dat pap u vol had gehangen met lintjes."

Haar kennis en ervaringen deelde zij niet alleen in de praktijk, maar ook in diverse publicaties. Zo maakte zij samen met kunstenaar Herman van Hoogdalem het boek *Mag ik gaan? Leven en sterven met dementie*. Ook leverde zij een bijdrage aan het *Leerboek euthanasie*, met een hoofdstuk over orgaandonatie.

Deze koninklijke onderscheiding is een bijzondere en meer dan verdiende erkenning voor haar jarenlange inzet voor zorgvuldige euthanasiezorg.

Vriendenbijeenkomst 11 november Den Haag

Op 11 november organiseren we bij Bar Beton op Station Den Haag Centraal een Vriendenbijeenkomst voor iedereen die zich betrokken voelt bij Expertisecentrum Euthanasie.

Deze bijeenkomst heeft een andere opzet dan onze andere Vriendenbijeenkomsten. We zoomen dit keer niet in op één specifiek onderwerp, maar kiezen bewust voor een breder programma waarin inhoud, persoonlijke ervaringen en ontmoeting samenkomen.

Caro de Keijzer, verpleegkundige en consulent euthanasiezorg, en Richard Krijgsman verzorgen een presentatie over euthanasiezorg bij dementie. Richard deelt zijn ervaring over de dementie en het euthanasietraject van zijn vader. Daarna gaat Heleen de Kort in op rituelen en rouw bij euthanasie. Zij is huisarts, arts bij Expertisecentrum Euthanasie, kaderarts palliatieve zorg en ritueel begeleider. Tot slot gaat verpleegkundige en consulent euthanasiezorg Dominique Rijnja aan de hand van stellingen in gesprek met naasten.

Aanmelden

We hopen u en uw introducees op deze bijeenkomst te mogen verwelkomen. U kunt zich inschrijven via www.vriendenvanee.nl, via de QR-code of telefonisch via onze Vriendenadministratie: 070 891 26 21.

2027

Eind november maken we de datums van de Vriendenbijeenkomsten in 2027 bekend. Houd onze website in de gaten.

Welk cijfer zou u deze vriendenbijeenkomst geven?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Wat is voor u het belangrijkste of meest waardevolle dat u uit vandaag meeneemt?

Samenhangend, erkenning

Uit de evaluaties van vorig jaar bleek dat voor deelnemers persoonlijke verhalen, erkenning en onderling contact bijzonder waardevol waren.

Steun ons; word Vriend.

Als u nog geen Vriend bent van Expertisecentrum Euthanasie, dan kunt u zich aanmelden via de QR-code of via onze website: www.vriendenvanee.nl

Door de Vrienden kan het expertisecentrum:

- (huis)artsen begeleiden bij euthanasietrajecten;
- nascholing verzorgen voor (huis)artsen;
- bijdragen aan wetenschappelijk onderzoek;
- consultant euthanasie per zorginstelling inzetten;
- interne deskundigheidsbevordering realiseren;
- de continuïteit van euthanasiezorg garanderen.

Vrienden ontvangen een uitnodiging voor Vriendenbijeenkomsten met actuele thema's en zijn van harte welkom om introducés mee te nemen. Sommige van deze bijeenkomsten kunnen ook online worden bijgewoond.

Daarnaast ontvangt u vier keer per jaar de nieuwsbrief 'Vrienden voor het Leven' met nieuws en updates over de euthanasiezorg en de ontwikkelingen binnen Expertisecentrum Euthanasie.

Doneer via NL36 TRIO 0391 1048 45 t.n.v. Stichting Vrienden van Expertisecentrum Euthanasie o.v.v. 'gift'. Elke bijdrage, groot of klein, is van harte welkom.

Colofon

No 25, oktober 2026

Vrienden voor het leven is een uitgave van Stichting Vrienden van Expertisecentrum Euthanasie. De nieuwsbrief verschijnt vier keer per jaar (op papier en digitaal).

Stichting Vrienden van Expertisecentrum Euthanasie
Postbus 13480,
2501 EL Den Haag
070 891 26 21 (ma t/m vrij van 9.00 tot 17.00 uur)
vrienden@expertisecentrum euthanasie.nl
www.vriendenvanee.nl

Redactie: Madeleine van Kampen

Aan dit nummer werkten mee: Teus Lebbing, Elke Swart, Marijke van Moll, Ellen Rentema en Hans de Haan

Vormgeving: Studio Het Mes

Copyright: Teksten uit deze nieuwsbrief mogen uitsluitend na schriftelijke toestemming van de redactie worden overgenomen.